

ARAP ŞİİRİNDE MERSİYE VE OSMAN BEKTAŞ'IN MERSİYELERİ*

THE MERSIYAH IN ARABIC POETRY AND OSMAN BEKTAŞ'S MERSIYAHS

Ramazan ŞAHİN**

Öz

Klasik Arap şiirinin ana konularından birisi hiç şüphesiz mersiye'dir. Çok eski zamanlardan beri şairler bu konuyu işleyen güzel kasideler yazmışlardır. Mersiye'nin medih şiiriyle aynı olduğunu savunanlar olmakla birlikte onun kendine has özellikleri olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Mersiye, hem yazılış amaçları yönünden hem de bölümlerinin ana konuları yönünden ayrı bir şiir türü olarak temayüz etmektedir.

Bu çalışmada mersiye'nin temel özellikleri ele alınarak, Osmanlı'nın son döneminde Musul'da yaşamış önemli şairlerden birisi olan Osman Bektaş el-Mevsilî hakkında kısa bir bilgi verilecek ve şairin divanında yer alan mersiye'ler şekil ve konu yönünden incelenecektir. Kasideler bölümler halinde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Rasa, Mersiye, Osman Bektaş el-Mevsilî, Hüseyin, Kerbela.

Absract

One of the main topics of classical Arabic poetry is undoubtedly mersiyah. Since ancient times, poets have written beautiful kasidahs about it. There are some who argue that mersiyah is the same as praise poetry, at the same time it should be stated that it has its own characteristics.

In this study, basic properties of mersiyah will be discussed and brief information of Osman Bektaş el-Mevsilî who is one of the important poets lived in Mosul in the last period of Ottoman Empire will be given and the mersiyahs in poet's divan will be examined in terms of style and theme. Kasidahs will be analysed in parts.

Keywords: Rasa, Mersiyah, Osman Bektaş el-Mevsilî, Hüseyin, Kerbela.

Giriş

Ölen kişinin arkasından yakılan ağıtlar bütün kültürlerde edebiyatın ana konularından birini teşkil etmiştir. Arap şiirinde de mersiye'ye önemli bir yer ayrılmıştır. Mersiye'nin bazı Arap Edebiyatı araştırmacıları tarafından medihle aynı olduğu, aralarındaki farkın sadece, medhin yaşayan kişiyi mersiye'nin ise ölmüş olan kişiyi övmek olduğu belirtilmiştir. Hâlbuki konuları yönünden incelendiği zaman mersiye'nin medhe göre önemli farklılıklar içerdiği görülecektir. Mersiyede ölen kişinin övülmesine dair bir bölüm yer almakla beraber, ona ağıt yakma ve ondan ayrılmaktan dolayı hissedilen derin üzüntünün işlendiği bölümler mersiye'yi konu yönünden Arap şiirinde müstakil olarak ele almayı gerekli kılan bir durumdur.

Osman Bektaş'ın(ö.1222/1807) divanında yer verdiği mersiye şiirleri incelendiğinde onun klasik Arap şiirindeki mersiye geleneğine uygun şiirler kaleme aldığı görülecektir. Hz. Hüseyin'e mersiyesinde belli formatın biraz dışına çıkan şairin, maiyetlerinde hayatını idame ettirdiği Süleyman ve Muhammed Paşaların babaları Muhammed Emin Paşa ve anneleri Halime hanım için yazdığı kasidelerde mersiye'nin güzel örneklerini verdiği görülmektedir.

1. Arap Şiirinde Mersiye

Mersiye, ölen kişinin arkasından ağlamak ve onu methetmek demektir (el-Ferâhidî, tsz., XIII, 234). İbn Manzûr, *Lisânu'l-'Arab'* da raşâ ve mersiye'nin ölen kişinin arkasından ağlamak, terşiye masdarının ise ölen kişinin arkasından onu methetmek anlamına geldiğini belirtmektedir (İbn Manzûr, 1993, XIV, 309).

İbn Raşîk el-Şayrevânî, mersiye (risâ) nin aslında medih'ten farkı olmadığını, aralarındaki farkın sadece mersiyede kastedilenin ölen kişi olması ve onun için "كان (idi)" veya "o şöyle şöyle iken" ifadelerinin kullanılması olduğunu ifade etmektedir (el-Kayrevânî, 1981, II, 147).

Klasik mersiyede; ölen kişinin yitirilmesinden duyulan acı ve üzüntünün dile getirildiği ağlama bölümü, erdemlerinin anlatıldığı övgü bölümü ve duyulan acılara katlanmanın tavsiye edildiği bölüm

* Bu çalışma "Osman Bektaş el-Mevsilî ve Şiiri" isimli doktora tezimizden üretilmiştir.

** Öğr. Gör., Uşak Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, ramazansahin@usak.edu.tr

olmak üzere üç ana bölüm vardır.(Toprak, 2004, XXIX, 215) Ölünün adını anarak ağlama (nedb) ve kader inancını yansıtan ifadeler de mersiyede ana konular olarak yer alır (Toprak, 2014, 33-43).

Mersiye, başta çocuğu, eşi, anne babası gibi aile fertleri olmak üzere sevilen şahısların arkasından söylenir. Devlet adamları, onların yakınları, ilim adamları ve hatta kendisi için mersiye yazanlar olduğu gibi sevdiği bir hayvanın arkasından, mersiye yazanlar bile olmuştur. Şehirler başta olmak üzere cansız varlıklar için mersiye söylendiği gibi gençlik için de söylenmiştir (Toprak, 2014, 43-54).

Mersiyeler dil ve sanat bakımından oldukça zengindir. Mersiyelerin övgü ve ağlama bölümleri beyan sanatlarının en çok kullanıldığı kısımlardır. Ölenin veya mersiye içinde bir vesileyle adı geçen kişilerin isimleriyle cinas yapılması da çok yaygındır. Ağıt yakılan kişinin adının veya bir mısraın tamamının aynı mersiye içinde defalarca tekrarlanması Cahiliye devrinden beri süregelen bir gelenektir (Toprak, 2004, XXIX, 217).

İbn Raşîk hakkında mersiye yazılan kişinin, bir kral veya büyük bir yönetici olması durumunda mersiyenin, duyulan derin üzüntünün yanında ölen kişiyi yüceltici ifadeler içermesinin bir usul olduğunu, mersiyede en çok zorlanılan alanın ise kadınlar ve çocuklar için mersiye söylemek olduğunu ifade etmektedir (el-Kayrevânî, 1981, II, 147-154).

2. Osman Bektaş ve Mersiyeleri

2.1. Osman Bektaş

Osman Bektaş h. XII. yüzyılın ikinci yarısı ve XIII. yüzyılın ilk çeyreğinde, Osmanlı hâkimiyetinde bulunan ve yerel yönetimini Celiloğulları ailesinin yaptığı Musul'da yaşamış önemli bir şairdir.

Bir kasidesinin başlığında kendisinden **Osman b. Ömer Ağa Bektaş Zâde** olarak bahsetmektedir. (el-Mevşîlî, tsz., s. 163) Yine divanına kendi yazdığı mukaddimenin baş kısımlarında ismini: "Ben, Bektaş el-Mevşîlî diye meşhur Osman b. Ömer b. el-Hâc Velî olarak derim ki..." cümlesiyle söylemektedir. Osman Bektaş'ın taşıdığı Bektaş isminin nereden kaynaklandığı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Bunlara göre bu ismin onun amcasına nispet edilerek Bektaş ismi ile anıldığı, başka bir görüşe göre ise Bektaşî tarikatına mensup olduğundan dolayı bu ismi aldığıdır. Osman Bektaş'ın şiirlerinin muhtevası göz önünde bulundurulduğunda onun Bektaşî tarikatına mensup olma ihtimalinin zayıf olduğu görülmekte, Bektaş isminin, amcasına nispet edilerek verildiği görüşü ağırlık kazanmaktadır (es-Sâdânî,1996, 6-7).

es-Sâdânî, Osman Bektaş'ın divanında yer alan bed'iyyenin sonundaki tarih kaydının h. 1164 yılı olmasından hareketle böyle bir kasidenin yirmili yaşlarda yazılabileceğini belirterek doğum tarihinin h. 1145 dolayları olduğunu ifade etmektedir (es-Sâdânî,1996, 8).

Osman Bektaş, Şeyh Musa el-Haddâdî'den (h.1186) ve Musul'un diğer bazı âlimlerinden ders almıştır (ed-Dîvecî, 2001, II, 236; es-Sâdânî,1996, 12).

Talebelerinden ise sadece Osman el-Hayâî'nin ismi zikredilmekte ve onun, Osman Bektaş'tan Kur'an-ı Kerim, hadis, şeriat usulü, nahiv ve lügat ilmi okuduğu belirtilmektedir (es-Sâdânî,1996, 12).

el-Murâdî, *Silku'd-Durer* isimli kitabında Osman Bektaş'ın yeni ifadeler kullanmasıyla, ifadelerinin fasih ve tatlı oluşuyla, şiirde muasırı olan şairler arasında temayüz ettiğini belirtmektedir.(el-Murâdî, 1988, III, 162).

Süleyman Sâiğ de, *Târîhu'l-Mevşil* isimli eserinde Musul valisi Süleyman Paşa'nın, valiliği sırasında Musul surlarını yenilemesine dair malumat veren ve bu işin tarihini de, yazdığı beyitlerle düşen Osman Bektaş'ın usta (mucîd) bir şair oluşundan bahseder (Sâiğ, 1923, 294).

Saîd ed-Dîvecî, *Târîhu'l-Mevşil* isimli kitabında Osman Bektaş'ın şiir ve edebiyatla meşgul olduğunu, onun Celîlî divanlarında kâtiplik yaptığını, şiirinin medih, gazel ve fahr ağırlıklı olduğunu belirtmekte, tarih düşürmeye dair pek çok şiiri olduğunu aktarmaktadır (ed-Dîvecî, 2001, II, 236).

Rıza Muhsin el-Kurayşî, *el-Muvaşşahâtu'l-İrâkiyye Munzu Neş'etihâ ilâ Nihâyeti'l-Karni't-Tâsi'a 'Aşer*, isimli kitabında Osman Bektaş'ı önemli Iraklı veşşahlar arasında saymaktadır (el-Kurayşî, 1981, 161).

Talebelerinden Osman el-Hayâî'nin kendisinden Kur'an-ı Kerim, hadis, şeriat usulü, nahiv ve lügat ilmi okumuş olduğuna dair bilgi onun bu ilimlerdeki yetkinliğini gösterir (es-Sâdânî,1996, 12). Osman Bektaş'ın divanında Kur'an-ı Kerim'den pek çok sûreden ve hadis-i şeriflerden yaptığı iktibaslar Kur'an-ı Kerim ve hadis hakkındaki birikimini ortaya koymaktadır.

H. Peygamber için yazdığı bed'iyyede ve Hz. Hüseyin'e yazdığı mersiyede yer verdiği tarihi bilgiler de onun ilminin göstergesidir.

Şiirlerinden anlaşıldığı kadarıyla Osman Bektaş'ın itikadî ve tasavvufî konularda mutedil bir yol üzerinde olduğu görülmektedir. O, bed'iyyesi başta olmak üzere söylediği medih şiirlerinde Hz. Peygamber'e olan sevgisini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Hz. Peygamberi medih şiirlerinde, onun

ehl-i beytine olan sevgisini de ortaya koymuştur. Kербela hadisesinde şehit edilen Hz. Hüseyin'e mersiye söylemiş, onu şehit eden ve onun şehit edilmesinde rol oynayanları kıyasıya eleştirmiştir.

Osman Bektaş'ın ehl-i beyt sevgisini divanında müteaddit kereler dile getirmesi ve Hz. Hüseyin için mersiye söylemiş olması şairin şiaya meyilli olduğu fikrini uyandırmamalıdır. Çünkü o, divanında başta Aşere-i Mübeşşere olmak üzere diğer sahabileri de methetmektedir.

Osman Bektaş, sübütü zayıf olan ve Hz. Peygamberin mucizelerine dair bazı haberleri şiirinde doğrudan onun mucizeleri olarak aktarmaktadır. Ayrıca bizzat Hz. Peygamberin kendisi, ehl-i beyti ve diğer sahabileri ile tevessülü onun tasavvufi yönünün bulunduğu hakkında ipucu vermektedir.

Osman Bektaş, söylediği çok güzel şiirlerin yanında nesirde ve hitabette de kendisinin üstünlüğünden bahsetmiştir (es-Sâdânî, 1996, 115): [Tavîl].

13 وَلَا تَجْهَلُنَّ قَدْرِي وَإِنْ كُنْتُ شَاعِرًا
فَلِي خُطْبٌ لَمْ تَرْتَضِ الْأَفْقَ مِنْبَرًا

13. Ben şair olsam da benim değerimi görmezden gelme, zira benim ufku minber olarak beğenmeyen hutbelerim vardır.

Ulaşılabildiği kadarıyla müstakil olarak Osman Bektaş'a ait olduğu zikredilebilecek tek eser yazma halinde bulunan divanıdır. Osman Bektaş'ın bu divanı şu anda yazma nüsha olarak Riyad: Kral Suud Üniversitesi kütüphanesinde, 5-811 kayıt numarasıyla yer almaktadır. Bu divan ve başka kaynaklarda Osman Bektaş'a ait olduğu belirtilen diğer bazı şiirler, Ahmed Huseyn Muhammed es-Sâdânî tarafından Musul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde *Dîvânü Osman Bektâş el-Mevşilî el-Muteveffâ Sene 1222 Cem' ve Tahkîk ve Dirâse* isimli bir doktora çalışmasında ele alınmıştır.

es-Sâdânî'ye göre Osman Bektaş'a ait olan bu divan, Osman Bektaş'ın Süleyman Paşa'nın emriyle Süleyman Paşa ve Muhammed Paşa'yı methettiği kasideleri topladığı bir derlemeden ibarettir. Ayrıca es-Sâdânî yukarıda sözü geçen çalışmasında Osman Bektaş'ın şiirlerinin yer aldığı 25 eserin ismini zikretmektedir (es-Sâdânî, 1996, 18-21).

Osman Bektaş'ın divanı medâih, erâciz, muvaşşahat, tevârîh, merâsî ve bunûd adı verilen altı bölüm halinde konularına göre hazırlanmış olup toplam 2357 beyit içermektedir.

Osman Bektaş divanında tavîl bahrinden 10, basît bahrinden 10, vâfir bahrinden 6, hafif bahrinden 4, kâmil bahrinden 4, remel bahrinden 3, serî bahrinden 2 recez bahrinden 2, meczûu'r-recez ve meczûu'r-remelden birer olmak üzere, kaside ve diğer şiir türlerinden toplam 43 şiir kaleme almıştır.

2.2. Osman Bektaş'ın Mersiyeleri

Osman Bektaş altı bölüme ayırdığı divanının bir bölümünü mersiyelere ayırmıştır. Bu bölümde Hz. Hüseyin, Muhammed Emin Paşa ve onun eşi Halime Hanım için yazdığı mersiyeler yer almaktadır.

2.1. Hz. Hüseyin'e Mersiye

Osman Bektaş'ın divanının el-Merâsî şeklinde isimlendirilen ilk bölümü Hz. Hüseyin'e mersiye ayrılmıştır. Bu mersiye altmış yedi beyitten oluşmaktadır. Mersiyede Kербela hadisesinde Emevî halifesi Yezid b. Muaviye (ö. 64/684)'nin ordusunun Hz. Hüseyin (ö. 61/681) ve yanındakilere reva gördüğü muamele, hadisenin sonucu ve hadiseden dolayı duyulan derin üzüntü dile getirilmektedir.

Yezid b. Muaviye'nin, babası Muaviye (ö. 60/680)'den sonra halifelige geçmesi üzerine Irak/Kûfe halkı halifelige biat etmek üzere Peygamber Efendimizin torunu Hz. Hüseyin'i beldelerine davet etmişler, o da bu davete icabet ederek yanında ailesinden erkekler, kadınlar ve çocuklar olmak üzere Mekke'den Irak'a doğru yola çıkmıştır. Hz. Hüseyin'in halifelik niyetiyle Irak'a doğru yola çıkması üzerine Yezid b. Muaviye, kendisinin Irak valisi Ubeydullah b. Ziyâd (ö. 67/687)'a Hz. Hüseyin ile savaşması emrini vermiş o da başında Ömer b. Sa'd b. Ebî Vakkâs (ö. 66/686)'in bulunduğu 4 bin kişilik bir orduyu Hz. Hüseyin ve az sayıdaki tabileri ile savaşmak üzere göndermiştir. Hicrî 61 yılı Muharrem ayının onuncu günü yani aşure gününde Yezid'in ordusu Hz. Hüseyin ve yanındakilere Kербela'da eṭ-Ṭaff mevkiinde saldırmış, bu çarpışmanın sonunda Hz. Hüseyin başta olmak üzere pek çok kişi şehit edilmiş, Peygamber Efendimizin soyundan olan pek çok kadın ve çocuk da esir alınmıştır. Kербela'da meydana gelen bu çarpışmada Hz. Hüseyin'i beldelerine davet eden Irak/ Kufe halkı ise ona yardım için herhangi bir girişimde bulunmamıştır (Ayrıntılı bilgi için, es-Suyûtî, 2013, 338-344; Algül, 1991, III, 61-87; Apak, 2016, 83-100).

Kербela hadisesi İslam ümmetini derinden yaralamıştır. Gerek Ehl-i sünnet gerekse Şia mensubu olan Müslümanlar bu hadiseyi unutmamış bu hadisenin müsebbiplerine ve Hz. Hüseyin ile yanındakileri şehit edip Ehl-i beytten olan kadın ve çocuklara köle muamelesi yapanlara en hafif ifadesiyle nefret duymuşlardır. Osman Bektaş da Hz. Hüseyin'e mersiye başlığıyla nazmettiği kasidede bu elim hadiseyi ele almıştır.

Osman Bektaş Hz. Hüseyin'e söylediği mersiyeye şu şekilde mukaddime yapmaktadır (es-Sâdânî,1996, 187-188; Mersiye'nin tamamı için: el-Mevşlî, tsz., 210-216): [Hafif].

1	سَلَسَلْتُ أَدْمَعِي حَدِيثَ غَرَامِي	وَاسْتَهَلَّتْ إِذْ هَلَّ شَهْرُ الْحَرَامِ
2	شَهْرُ حُزْنٍ بِمِثْلِهِ شَهْرُ الْبُعْيِ	عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَيْفَ الْحِصَامِ
3	وَهَيْلَالٌ عَن قَوْسِهِ حَادَتْ أَلِ	دَهْرُ إِلَيْهِمْ سَهْمَ الْمَنِيَّةِ رَامِي
4	كَيْفَ أَسْلُو مُصَابَهُمْ وَفُرَادِي	فِي اضْطِرَابٍ وَمُهْجَتِي فِي اضْطِرَامِ
5	فَاصْ دَمْعِي وَفَاطَ قَلْبِي عَلَيْهِمْ	فَهُمُومِي سَكْرِي وَدَمْعِي مُدَامِي
6	خَلِيَانِي لَمْ يَشْفِ دَائِي مَلَامٌ	أَيْدَاوِي كَلْمُ الْحَشَا بِكَلَامِ
7	كَيْفَ لَا أَقْطَعُ الْحَشَا عِوَضَ الْ	أَيْدِي وَأَبْكِي دَمًا عَلَى الْإِسْلَامِ
8	وَالْقُلُوبُ انْطَوَتْ عَلَى قَتْلِ نَفْسِ	هِيَ نَفْسُ الْكِتَابِ وَالْأَحْكَامِ
9	هِيَ نَفْسُ الْحُسَيْنِ نَفْسُ أَمِيرِ أَلِ	تَخَلَّ نَفْسُ الْبَتُولِ نَفْسُ التَّهَامِي
10	حُقَّ لِي أَنْ أَشُقَّ حُزْنًا جُنُوبِي	لَا جُيُوبِي عَلَى الْإِمَامِ الْهُمَامِ

1. Haram ayın hilali görüldüğünde gözyaşlarım sevgi ifadelerimi peş peşe sıraladı ve haykırdı.
2. (O) hüznün ayı olduğu gibi müminlere düşmanlık kılıcı (nın çekildiği) zulüm ayıdır da.
3. (O) zamanın badiresinin, yayından onlara ölüm okunu fırlattığı hilaldir.
4. Ben, gönlüm ıstırap içindeyken ve kanım alev almışken onların felaketini unutup da nasıl teselli bulurum?
5. Onlar için gözyaşım aktı ve kalbim öldü, (artık) gamlarım sarhoşluğum, gözyaşım şarabım (oldu).
6. Dostum! Azarlama, hastalığıma şifa vermedi; iç organların yarası sözle tedavi edilebilir mi?
7. Eller yerine iç organlarımı nasıl parçalamam ve İslam'a nasıl kan ağlamam.
8. Kitabın ve ahkâmın bizzat kendisi olan bir kişinin öldürülmesinden dolayı kalpler içine kapandı.
9. O, Hüseyin'in, arı beyinin², Betül³'ün ve Tihâmî⁴'nin ta kendisidir.
10. Yiğit imam için sadece sinemi değil her yerimi parçalamam benim hakkımdır.

Osman Bektaş yukarıdaki beyitlerde, kasidenin devamındaki konuyu hissettirecek şekilde güzel bir mukaddime yapmaktadır. Muharrem ayının girmesiyle birlikte Kerbela hadisesinden duyduğu üzüntüyü dile getirmekte bundan sonra gelen beyitlerde hâdisе hakkında yapılacak anlatımlara bir giriş yapmaktadır.

Osman Bektaş yukarıdaki mukaddimedен sonraki beyitlerde bazılarının isimlerini de zikretmek suretiyle Hz. Hüseyin'i şehit edenler ve bunu planlayanları kıyasıya eleştirir.

11	حَيْثُ جَاءَتْ لِحْرَبِهِ أَلْ حَرْبِ	وَزِيَادِ بَنُو الْحَنَّا وَالْحَرَامِ
12	وَأَتَتْ كَرْبَلَا رِجَالًا وَخَيْلًا	بِحِرَابِ مَسْمُومَةٍ وَسَهَامِ
13	وَأَثَارَتْ فِي يَوْمِ عَاشُورَ نَفْعَا	بَانَ فِيهِ الشُّهَا ضَحَى لِلْأَنَامِ
14	أَرْسَلَتْ طَائِرَ الْعُبَارِ فَعَشَى	بَيْضَةَ الصُّبْحِ فِي جَنَاحِ الظَّلَامِ
15	فِيئَةً أَمْطَرَتْ قُلُوبَهُمْ السُّوءَ	فَحَاقَ الْإِعْرَاقُ بِالْأَجْسَامِ

² أمير النخل: Arı beyi demektir. "Arı beyi Ali'dir" rivayetinin geçtiği kaynaklar için bkz. es-Suyûtî, tsz., 218.

³ Hz. Fatma'nın lakabıdır.

⁴ Tihâmî: Peygamber efendimizin nisbelerinden biridir (Bkz. <https://www.isalna.com/129741/>).

16	وَعَلَّتْ فِي صُدُورِهِمْ نَارٌ بَعْضُ	أَرْحَصُوا فَوْقَهَا دُحَانٌ قَتَامٌ
17	مُئْتَتْ بِالْحَيْثِ مِنْهُمْ بُطُونٌ	حَشُونًا بَعْضُ حَيْدِرِ الْقَمَمَامِ
18	قَوْمٌ سُوءِ قَسْوَا عَلَى خَيْرَةِ اللَّهِ	قُلُوبًا وَشَدَّدُوا بِالْمَلَامِ
19	وَوَعَدُوا خُدُودَهُ وَالتَّعَدَّى	فِي عَظِيمِ مَرَلَةٍ الْأَقْدَامِ
20	نَقَضُوا مُبْرَمَ الْوَصِيَّةِ فِي الْفُرَى	وَجَاوَزُوا عَلَى دَوِي الْأَرْحَامِ
21	مَا رَعَوْا ذِمَّةَ لِأَحْمَدَ فِيهِ	وَسَفِيهَةٌ مِنْ حَانَ عَهْدِ الْكِرَامِ
22	حَالَفُوهُ وَحَالَفُوهُ فَحَابُوا	حِينَ حَانُوا بَعْدِهِ وَالذِّمَامِ
23	حَارَبُوهُ فَحَارَبُوا اللَّهَ وَالْأَمَلَا	كَ وَالْمُصْطَفَى شَفِيعِ الْأَنَامِ
24	أَعْضَبُوا اللَّهَ فِي رِضَى ابْنِ زِيَادٍ	وَيَزِيدَ وَعَامِرٍ وَهَشَامِ
25	فَجَعُوهُ بِطِفْلِهِ وَظَلَمُوا	مَنْ رَمَى مُرْضِعًا بِسَهْمِ حُمَامِ
26	قَاتَلُوهُ مَعَ عِلْمِهِمْ أَنَّهُ	خَيْرُ الْبَرِيَا مِنْ سَيِّدِ وَإِمَامِ
27	فَقَتَلُوهُ ظُلْمًا أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ	عَلَى كُلِّ كَافِرٍ ظَلَامِ
28	وَاسْتَبَاحُوا سَيِّئِ الْحَرِيمِ وَنَهَبَ أَلْ	مَالَ مِنْ بَعْدِهِ وَحَزَقَ الْحَيَامِ

11. Çünkü kötülüğün çocukları ve haramzadeler olan Âl-i Harb ve Âl-i Ziyad onunla savaşmak için geldiler.

12. Kerbelâ'ya zehirli mızraklar ve oklarla yaya ve süvari olarak geldiler.

13. Onlar Aşure günü tozu havaya kaldırdı (öyle ki) süha yıldızı kuşluk vakti mahlûkâta göründü.

14. Onlar toz kuşunu gönderdi, o da sabahın beyazlığını karanlık kanadıyla kapladı.

15. Onlar, kalpleri kötülük yağdıran bir topluluktur, böylece (onların bu kötülükleri) bedenleri boğdu.

16. Göğüslerinde kin ateşi köpürdü de onlar ateşin üzerindeki koyu dumanı hafiflettiler.

17. Kıvrımları hayrı bol olan Haydar'ın kiniyle dolu karınlar, onlardan gelen pislikle doldu.

18. Onlar Allah'ın seçkinlerine katı kalple davranan ve onları sürekli azarlayan kötü kimselerdir.

19. Onun sınırlarını aştılar, ulu bir kişi hakkında haddi aşmak ayakların kaydığı yerdir.

20. Akrabalık hakkındaki kesin vasiyeti bozdular ve zevi'l-erhama zulmettiler.

21. Ahmed'in onun hakkındaki himayesine riayet etmediler, soylu insanların ahbine ihanet eden beyinsizdir.

22. Onunla anlaştılar ve anlaşmaya muhalefet ettiler, ahbine ve himayesine ihanet ettiklerinde hüsrana uğradılar.

23. Ona, böylece Allah'a, idarecilere ve insanların şefaathçisi Mustafa'ya savaş açtılar.

24. İbn Ziyâd, Yezîd, Âmir ve Hişâm'ı razı etmek için Allah'ı kızdırdılar.

25. Çocuğuyla ona acı verdiler, emzikli çocuğa ölüm okunu atan çok zalimdir.

26. Onun, efendilik ve imamet yönünden insanların en hayırlısı olduğunu bile bile onu öldürdüler.

27. Onu zulmen öldürdüler, Allah'ın laneti bütün zalim kâfirlere olsun.

28. Ondandır, hanımları köle etmeyi, malı yağma etmeyi ve çadırları yakmayı mübah saydılar.

Osman Bektaş yukarıdaki 20. beyitte Şura suresi 23. ayetten telmihte bulunmaktadır. Bu ayet ve meali şöyledir:

﴿ذَلِكَ الَّذِي يُبَيِّنُ اللَّهُ عِبَادَةَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ۗ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ ۗ وَمَن يَعْتَرِفْ حَسَنَةً نَّبْدْ لَهُ فِيهَا حُسْنًا ۗ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ﴾

İşte bu, Allah'ın, inanıp salih ameller işleyen kullarına müjdelediği şeydir. De ki: "Ben buna (yaptığım tebliğ görevine) karşılık sizden, akrabalıktan doğan sevgiden başka bir ücret istemiyorum." Kim güzel bir iş yaparsa, onun iyiliğini artırırız. Şüphesiz Allah, çok başlıyandır, şükürün karşılığını verendir (Şura 42/23).

Yukarıdaki ayette Hz. Peygamberin, peygamberlik görevini icra etmesinden dolayı insanlardan herhangi bir menfaat beklemediği sadece akrabalıktan doğan sevgiyi istediği ifade edilmektedir. Bu ayetin müfessirlerce farklı tefsiri yapılmakla birlikte, genel kabul görmemiş olan bir tefsire göre Hz. Peygamberin buradaki (إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى) ifadesiyle, "Sizden sadece benim yakınlarıma sevgi göstermenizi istiyorum" şeklinde bir kastı vardır (Karaman vd., 2007, IV, 747-748). Osman Bektaş'ın da aynı görüşe kail olduğu, bahsi geçen beyitten anlaşılmaktadır.

Osman Bektaş yukarıda aktarılan beyitlerde, Hz. Hüseyin ve yanındaki ehl-i beyt mensuplarına reva gördükleri muameleden dolayı Yezid'in askerlerini üçüncü şahıs kipiyle eleştirirken birdenbire ikinci şahıs kipine geçerek iltifat sanatına başvurur. Şairin bu bölümde iltifata başvurmasının sebebi olayın fecaatinin iyice artması olarak görünmektedir.

29	عُصْبَةٌ	الْحَاسِرِينَ	كَيْفَ	تَجْرِيْتُمْ	عَلَى	اللَّهِ	الْوَاحِدِ	الْعَلَامِ	
30	وَقَاتَلْتُمْ	أَحْبَابَهُ	وَهَتَّكْتُمْ	حَرَمَ	السَّبْطِ	بَيْنَ	خَاصِّ	وَعَامِ	
31	هَلْ	رَأَيْتُمْ	قَوْمًا	أَبَادُوا	رَضِيْعًا	ظَامِيًا	بِالسَّهْمِ	قَبْلَ	الْفُطَامِ
32	أَمْ	سَمِعْتُمْ	بِأُمَّةٍ	حَلَلْتُ	سَبِي	ذَرَارِي	نَبِيِّهِمْ	فِي	الْأَنَامِ
33	يَا	لَكُمْ	مِنْ	قَبَائِلِ	وَشُعُوبٍ	جَبِلَتْ	طِينَةً	عَلَى	الْأَنَامِ

29. Ey kaybedenler topluluğu! Tek ve allâm olan Allah'a karşı nasıl da cesur davrandınız?

30. Onun dostlarını öldürdünüz, torunun haremını avam ve havas arasında teşhir ettiniz.

31. Sütten kesilmeden evvel, susamış emzikli çocuğu oklarla ortadan kaldıran bir topluluğu hiç gördünüz mü?

32. Veya insanlar arasında peygamberlerinin neslini köle etmeyi helal sayan bir topluluk duydunuz mu?

33. Ne kadar da günahlarla yoğrulmuş kabileler ve halklarınsınız.

Aşağıdaki beyitler mersiye'nin ana bölümüdür ki burada şair Hz. Hüseyin'i kaybetmekten dolayı duyduğu derin hüznü dile getirir.

34	كَيْفَ	بِاللَّهِ	هَذِهِ	الْأَرْضُ	قَرَّتْ	عَيْنُهَا	وَالْحُسَيْنُ	بِالطَّفِ	ظَامِي			
35	صَبَعَتْ	تَوْبَهَا	السَّمَاءُ	عَلَيْهِ	أَزْرَقًا	فَالذُّيُولُ	حُمُرٌ	دَوَامِي				
36	وَ	فِنَاءَ	الْإِسْلَامِ	مَا	كَانَ	فِيهِ	عَنْ	سَلِيلِ	الْمُطَهَّرَاتِ	مُحَامِي		
37	وَأَثْبَاتُ	الزَّمَانِ	مَا	صُمُّ	سَمَعًا	لِصْرَاخِ	النِّسَاءِ	وَالْأَيْتَامِ				
38	عَجَبًا	لِلسَّمَاءِ	كَيْفَ	اسْتَقَرَّتْ	وَدَمٌ	الْمُجْتَبَى	عَلَى	الْأَرْضِ	هَامِي			
39	عَجَبًا	لِلْعَقِيقِ	كَيْفَ	اسْتَهَلَّتْهُ	عَلَى	أَهْلِهِ	جُفُونٌ	الْعَمَامِ				
40	وَالْعَضَا	كَيْفَ	لَا	أَسْبَتُهُ	حُزْنًا	فِي	حَشَا	سَاكِينِهِ	أَيْدِي	الصَّرَامِ		
41	كَيْفَ	التَّدُّ	بِالْكُرَى	وَابْنُ	دَاجِي	أَلْ	بَابِ	عَشْرًا	مَا	ذَاقَ	طَعْمَ	الْمَنَامِ
42	أِهْ	وَ	حَسْرَتَاهُ	إِنْ	كَانَ	يُطْعِي	أَهْ	قَلْبِي	لَهَيْبِ	نَارِ	الْعَرَامِ	
43	وَ	حُسَيْنَاهُ	مَا	وَفِي	لَكَ	قَلْبِي	حَيْثُ	لَمْ	يَخْرُقْ	بِنَارِ	الْهَيَامِ	
44	وَ	شَهِيدَاهُ	مَا	وَفِي	لَكَ	جَفْنِي	حَيْثُ	يَبْكِي	بِمَدْمَعِ	غَيْرِ	دَامِي	

45	وَإِمَامَاهُ مَا وَفَاكَ لِسَانِي وَهُوَ دُو مَنْطِقٍ فَصِيحُ الْكَلَامِ
46	يَوْمَ عَاشُورَ لَا بَدَا لَكَ فَجْرٌ صَادِقٌ فِي الشُّهُورِ وَالْأَعْوَامِ
47	فِيكَ عَابَتْ شُمُوسُ آلِ عَلِيٍّ وَبَنِي الْمُصْطَفَى النَّبِيِّ التِّهَامِي

34. Allah'a yemin olsun Hüseyin Ta'ff'ta susuz iken yeryüzünün gözü nasıl aydın olur?
35. Gökyüzü onun (yerin) üzerindeki elbiseyi maviye boyadı, onun (Hüseyin'in) etekleri ise daima kırmızıdır.
36. Vah! İçerisinde tertemiz torunlar için koruyucu bulunmayan İslam'ın bahçesine.
37. Zamanın güvenilir kişileri kadınların ve yetimlerin inleyişlerine sağır olmuşlardır.
38. Seçkin kişinin kanı yere akmışken göğün nasıl yerinde durduğuna şaşılır.
39. Akik vadisine şaşılır, bulutların gözleri onun ehli için nasıl da ağladılar.
40. Ateşin elleri onun sakinlerinin iç organlarında, Gadâ'yı hüzünden nasıl yakmadığına şaşılır.
41. Dâhi'l-Bâb'ın oğlu on gün uykunun tadına bakmamışken ben nasıl uykudan tad alabilirim.
42. Vah hasretime! Kalbimin ahı sevdanın ateşinin alevini azdırdığında.
43. Vah Hüseyin! Kalbim sana vefasızlık etti, nitekim kara sevdanın ateşiyle yanıp tutuşmadı.
44. Vah şehid! Gözüm sana vefasızlık etti, nitekim kansız gözyaşı akıtıyor.
45. Vah İmam! Dilim fasih söz söyleyebiliyorken sana vefasızlık etti.
46. Ey Aşure günü! Fecr-i sadık yıllar ve aylar içinde sana hiç doğmasın.
47. Sende Ali ailesinin ve Tihâmî Peygamber Mustafa'nın nesillerinin güneşleri kaybolmuştur.
Osman Bektaş şu beyitte husnu't-tahallusa yer vermiştir:

48	هَاتِ قُلْ لِي بِأَيِّ وَجْهِ تُلَاقِي سَيِّدَ الْمُرْسَلِينَ يَوْمَ الزِّحَامِ
----	---

48. Bana söyle, ahiret gününde peygamberlerin efendisinin karşısına hangi yüzle çıkacaksın.

Yukarıdaki beyitte şair bir önceki bölüm olan ve mersiye'nin esas konusunu içeren beyitlerden, Hz. Hüseyin'in yanındaki kadın ve çocuklara reva görülen muameleyi ve onların feryatlarını tasvir ettiği bölüme geçerken olayın yaşanmış olması ve olayın engellenmesi hususundaki aciziyetini dile getirerek iki bölüm arasında güzel bir geçiş yapar.

Osman Bektaş aşağıdaki beyitlerde, hadise sırasında Hz. Hüseyin'in yanında yer alan kişilerin durumlarını tasvire yer verir ve devamında onlara seslenerek şefaet isteğini dile getirir:

49	وَبِكَ الطَّاهِرَاتِ ظَلَمًا أَحَاطَتْ حَوْكُنَّ الْأَعْدَاءُ بَيْنَ الْحَيَامِ
50	أَخْرَجُوهُنَّ عَارِيَاتٍ سَبَايَا سَاتِرَاتِ الْوُجُوهِ بِالْأَكْمَامِ
51	نَاشِرَاتِ الشُّعُورِ يَنْدُبْنَ حُرْنَا طَاوِيَاتِ الْحَشَى عَلَى الْأَلَامِ
52	نَاطِرَاتِ الدُّمُوعِ يُوصِلْنَ بِإِلَّ تَعْدِيدِ نَوْحًا لِقَطْعِ سِمْطِ الْبِطْنَامِ
53	حَاضِبَاتِ الْبَنَانِ مِنْ أَثْرِ اللَّطْمِ عَلَى وَرْدَةِ الْخُدُودِ الدَّوَامِي
54	صَارِحَاتِ يَصْحَنَ يَا جَدُّ يَا جَدُّ أَجْرْنَا مِنْ حَادِثِ الْأَيَّامِ
55	جَدُّ يَا جَدُّ لَوْ تَرَانَا أُسَارَى عَارِيَاتِ نُسَاقِ نَحْوِ الشَّامِ
56	أَوْ تَرَى الرُّوسَ كَالْبُدُورِ أَمَامَ الْرُكْبِ فَوْقَ الرِّمَاحِ تَحْتَ الظَّلَامِ

⁵ et-Ta'ff: Kûfe yakınlarında, Hz. Hüseyin ve yakınlarının susuz bırakıldığı ve şehid edildikleri yer (Geniş bilgi için bkz. el-Hamevi, 1995, IV, 35-36).

⁶ Hz. Ali'ye Hayber kalesinin muhasarasında Peygamber efendimiz tarafından verilen lakap (Bkz. <https://www.yahousein.com/vb/showthread.php?t=24549>).

57	كُنْتُ يَا جَدَّنَا بَكَيْتَ عَلَيْنَا بِدُمُوعِ عَلَى الْخُدُودِ سِجَامِ
58	وَرَمَيْتَ الْعِدَا بِسَهْمٍ دُعَاءِ نَافِذٍ فِي الدُّرُوعِ وَالْأَجْسَامِ
59	يَا لَهَا مِنْ مَصَائِبٍ وَدَوَاهِي وَرَزَايَا أَتَتْ عَلَى الْإِسْلَامِ

49. (Ey Aşure günü!) Senin içinde düşmanlar, çadırların arasında tertemiz kadınların çevresini sardılar.

50. Onları çıplak, köle olarak ve yüzlerini peçeyle örtmüş bir halde (çadırlardan) çıkardılar.

51. Saçlarını salıvermişken, hüzünden ağıt yakarken ve iç organlar acıdan büzüşmüşken (çıkardılar).

52. Nizamın kolyesinin kopmasından dolayı bağırarak gözyaşlarını kesintisiz şekilde akıtırken (onları çıkardılar).

53. Yanakların gülüne sürekli tokat atmaları sebebiyle parmaklarına kına yakmışken (onları çıkardılar).

54. Ey dedemiz, ey dedemiz! Bu günlerin felaketlerinden bizi kurtar, diye çığlık atarken (onları çıkardılar).

55. Ey dedemiz, ey dedemiz! Şayet bizi esir edilmiş çıplaklar olarak Şam'a doğru sürülürken görseydin

56. Veya karanlığın altında, atlıların önünde, mızrakların üzerindeki dolunaylar gibi başları görseydin

57. Sen dedemiz, bizim için yanaklarını ıslatan gözyaşlarıyla ağlardın.

58. Ve düşmanlara, kalkanları ve bedenleri delip geçen beddua okunu fırlatırdın

59. İslam'ın başına gelen ne büyük bir musibet, bela ve afettir bu.

Osman Bektaş daha yukarıdaki beyitlerde Hz. Hüseyin'in ailesinden olan küçük çocuklara yapılan muameleden bahsetmişken yukarıdaki beyitlerde Yezid ordusunun kadınlara yaptığı muameleyi daha can alıcı ifadelerle aktarmaktadır. Şair aşağıdaki beyitlerde Hz. Hüseyin'in yanındakilere hitap ederek ihtiram ve muhabbetini ortaya koymakta, onlarla dünya ve ahiret kazancı konusunda tevessülde bulunmaktadır.

60	يَا نَبِي الدَّارِيَاتِ وَالطُّورِ وَالتُّورِ وَنُونِ وَالتَّخْلِ وَالْأَنْعَامِ
61	آل طَهَ يَا مَنْ يَغْفِرُ اللَّهُ ذُنُوبِي وَرَأْنِي وَاجْتِرَامِي
62	قَدْ تَمَسَّكَتُ مِنْ دُيُولِ نِدَائِكُمْ بِالشَّدَا فَأَعْطِفُوا عَلَى الْمُسْتَهَامِ
63	وَازْفَعُوا الْيُسْرَ وَاحْفِضُوا الْعُسْرَ وَأَفْضُوا حَاجَتِي وَاسْتُرُوا صَمِيرَ مَرَامِي
64	أَنْتُمْ عُمْدَتِي لِيَوْمِ مَعَادِي ثَنِّقُدُونِي مِنَ الدُّنُوبِ الْعِظَامِ
65	أَنْتُمْ الْعَارِفُونَ حَيِّي وَبُعْضِي هُوَ كَافٍ عَنِّي مَنْطِقِي وَكَلَامِي
66	جِئْتُ أَبْوَابِكُمْ فَلَا تَحْرَمُونِي لَنْتُمْ أَعْتَابِكُمْ بَدَارِ السَّلَامِ

60. Ey Zariyât, Tûr, Nûr, Nahl ve En'âm'ın oğulları

61. Tâhâ'nın ailesi ve ey Allah'ın kendileri sebebiyle günahlarımı, kusurlarımı ve suçlarımı affettiği kişiler.

62. Sizin nidanızın etkilerinden güzel kokuyla tutundum, kara sevdalı kişiye şefkatli davranın.

63. Kolaylığı yükseltin, zorluğu indirin, hacetimi yerine getirin ve gizli arzumu örtün.

64. Siz dönüş (ahiret) gününde beni büyük günahlardan kurtaracak destekçisiniz.

65. Siz benim sevgimin ve kinimin kime olduğunu biliyorsunuz, bu da söz ve konuşmaya hacet bırakmıyor.

66. Sizin kapınıza geldim, selâmet yurdunda (cennette) eşiğinizi öpmekten beni mahrum etmeyin.

Osman Bektaş kasideyi Hz. Muhammed'e salat ve ehl-i beytine selam ile şöyle bitirir:

67	فَعَلَى جَدِّكُمْ أُمَّمُ صَلَوةٍ وَعَلَيْكُمْ بِأَلْفِ أَلْفِ سَلَامِ
----	--

67. Sizin dedenize tam bir salat, size de milyon kere selam olsun.

Sonuç olarak beş bölüm halinde nazmedilen yukarıdaki kaside hem mukaddimesi hem olayların tasvirindeki başarısı ve hem de ana bölüm olarak işlenen Hz. Hüseyin'e mersiye bölümünün klasik mersiye üslubuna uygunluğu açısından kaliteli bir kaside özelliği taşımaktadır.

2.2. Muhammed Emin Paşa'ya Mersiye

Osman Bektaş Vali Süleyman Paşa ile birlikte Bağdat'ta iken Süleyman Paşa'nın babası Muhammed Emin Paşa'nın vefat haberi üzerine onun için otuz dört beyitlik bir mersiye söylemiştir (es-Sâdânî, 1996, 160-161) : [Tavîl]

- 1 هَوَى الْبَدْرُ مِنْ أَفْقِ الْوِزَارَةِ وَالْوَلَا
- 2 وَحَقُّ الْيَلْبَابِي إِنْ بَكَتْ عَيْنُهَا دَمًا
- 3 تَرْفَعُ حَتَّى حَالَتِ الْأَرْضُ دُونَهُ
- 4 مَضَى فَأَلْفَيْنَا دَقَّتْ عَلَيْهِ صُدُورُهَا
- 5 وَشَقَّتْ جُبُوبَ الصَّبْرِ يَوْمَ فِرَاقِهِ
- 6 وَسَارَتْ بَنَاتُ التَّعْشِ مِنْ حَلْفِ نَعْشِهِ
- 7 تُنَادِي الثَّرِيًّا فِي التَّجُومِ تَمَهَّلُوا
- 8 تُنَادِي هَلُمُّوا نَنُكْتُ التُّرْبَ إِنِّي
- 9 هُوَ الْعَيْتُ إِلَّا أَنَّهُ إِنْ يَلُومُهُ
- 10 فَتَى وَهَبَ الدُّنْيَا وَأَتَرَ عَاجِلًا
- 11 تَنَازَعَتْ الْوُلْدَانُ وَالْحُورُ غَيْرَةً
- 12 فَحَسْبُكَ يَا لِحْدًا ثَوَى بِكَ مَفْحَرَةً
- 13 تَوَارَى فَأَوْرَى فِي الْحَشَا بَعْدَ بُعْدِهِ
- 14 فَضَى الْجُودُ فَلَتَبْتُكَ لَهُ أَعْيُنُ الْوَرَى
- 15 أَلَا يَا بَنِي الْحَاجَاتِ نُوحُوا لِفَقْدِهِ
- 16 وَمَالَ عَمُودِ الدِّينِ مِنْ حَيْمَةِ التَّمْيِ
- 17 هَلُمُّوا بِنَا نَقْضِي مِنَ النَّدْبِ وَاجِبًا
- 18 وَتَرْثِيهِ حَتَّى تَنْحَبَ الْأَرْضُ وَالسَّمَاءُ
- 19 فَمَنْ لِلْعَلَا إِنْ ضَيَّعَ الدَّهْرُ حَقَّهَا
- 20 وَمَنْ لِعَرِيبِ النَّظْمِ إِنْ ضَاعَ بَعْدَهُ
- 21 وَمَنْ لِلنَّدَى إِنْ أَمْسَكَتْ سَحْبُهُ الْحَيَا
- 22 وَمَنْ لِيُوفَاءِ الْوَعْدِ مِنْ بَعْدِ فَقْدِهِ
- 23 وَمَنْ لِلنَّنَا إِنْ نَظَّمَ الدَّرَّ شَاعِرًا

1. Dolunay vezaret ve valilik ufkundan battı. Artık büyük yıldızlar yücelerdeki karanlıktan şikâyet etse hakkıdır.

2. Geceler kanlı gözyaşları dökse yeridir zira parlak dolunayı kaybettiler.

3. Yükseldi, ta ki yeryüzü önüne geçti, ölüm batışı onu yakaladı ve o da gizlendi.

4. Geçip gitti böylece mızrakların kalbi onun için çarptı ve ceylanların gözyaşı, gözlerinden sel oldu aktı.

5. Ayrılık gününde yürüyüşte acele ederken, şerefın çocukları sabır elbisesini parçladı.
6. Benâtu'n-na's (yıldız kümesi), na'sının arkasından: 'Emin için acele etmeden yavaş yavaş gidin' diye nida ederek yürüdü.
7. Süreyya da, gecenin başında yıldızların arasında, aceleyle açılmış elini gösterip 'yavaş olun' (beni de bekleyin) diye nida ederek (yürüdü)
8. 'Gelin şu toprağı bozalım, şüphesiz ben bu yerde dizilmiş bir gerdanlık kaybettim' diye nida ederek (yürüdü)
9. O bir yağmurdur ancak şu kadar var ki hasetçi onu cömertliğinden dolayı kınasa, o daha çok yağar ve dökülür.
10. O dünyayı veren ve cenneti-i me'vaya yönelmeyi ve gitmeyi aceleyle tercih eden bir yiğittir.
11. Vildan ve huriler, o kendilerine yer değiştirerek gelince kıskançlık ve ona olan sevgiden dolayı birbirleriyle çekiştiler.
12. Ey mezar! Övünç kaynağının sende ikamet etmesi sana yeter zira şüphesiz asil ve saygın bir kişi sana konu.
13. Gözden kayboldu böylece ayrılığın sonra ciğerde kıvılcım çıkarıp, ayrılık ateşini tutuşturdu ve alevlendirdi.
14. Âl-i cenaplık sona erdi onun için insanların gözleri ağlasın. Cömertlik öldü bunun için halkın dili ona ağıt yaksın!
15. Ey ihtiyaç sahipleri! Onu kaybetmekten ötürü ağıt yakın, çünkü velayet kâbesinin hüküm rüknü yıkılmıştır.
16. Takva çadırından dinin direği eğildi ve hidayet tavanı, üzüntüden sarsıldı ve düştü.
17. Haydi gelin bizden giden bir asır ve göçüp giden bir zaman için gerekli yasımızı tamamlayalım.
18. Ona ağıt yakalım, ta ki yer ve gök feryad ederek ağlasınlar ve çöllerdeki bulutların gözü onun için ağlasın.
19. Zaman hakkını yerine getirmemiş ve erdem yönünden sonda geleni başta yapmışsa yüce değerler için (onlara sahip çıkacak) kim vardır?
20. Ondandır, kaybolursa garip şiire ve tikslenme hüznünden şikâyet ederlerse yetimler için (onlara sahip çıkacak) kim vardır?
21. Bulutlar suyunu tuttuğunda, verimli bahçeler kurduğunda ve yıl kurak geçtiğinde cömertlik için (ona sahip çıkacak) kim vardır?
22. Onun kaybedilmesinden sonra kim söze vefa gösterecek ve bir durum hâsıl olup anlaşılmasız olursa kim akıllara yardım edecek?
23. Şair incileri dizdiğinde, gün yüzü görmemiş anlamları süslediği ve güzelleştirdiğinde övgüye layık kim vardır?

Osman Bektaş aşağıdaki beyitlerde, vefat eden Muhammed Emin Paşa'nın oğulları ve kardeşlerinin üstün vasıflarını sayarak onları methetmekte, böylece mersiyelerde çokta görülmeyen bir üslup sergilemektedir. Hayatını, maiyetinde bulunduğu valilerin ve onların yakınlarının ihsanlarıyla idame ettiren bir şairin böyle bir üslup kullanması onun için makul bir durum olarak kabul edilmelidir.

فَلَا تَطْمَعُ الْأَعْدَاءُ بَعْدَ وَفَاتِهِ فَإِنَّ بَيْنَهُ بَهْجَةُ الْمَجْدِ وَالْعُلَى	24
إِذَا سَلِمَتْ أَبْنَاؤُهُ وَبَنُوهُمْ وَإِخْوَتُهُ فَالْوَيْلُ لِلْحَصْمِ وَالْبَلَا	25
فُرُوعٌ نَمَتْ مِنْ دَوْحَةٍ طَابَ أَصْلُهَا فَأَثْمَرُ فِي أَغْصَانِهَا الْحُكْمُ وَالْوَلَا	26
مُلُوكٌ عَنِ التَّشْبِيهِ جَلَّتْ فَلَمْ يَكُنْ شَيْبَةً لَهُمْ إِلَّا الْأَكَابِرَةُ الْأُلَى	27
بُدُورٌ يَهْمُ أَمَلْتُ إِتْمَامَ حَاجَتِي فَمَا بَالُ نَقْصِي مِنْهُمْ مَا تَكَمَّلَا	28
خُصُوصًا أَبُو عَبْدِ الْمَجِيدِ وَقَدْ عَدَا سَلِيمًا فَمَا لِلْحُكْمِ شَيْءٌ تَعْطَلَا	29
إِذَا كَانَ مَوْجُودًا فَكُلُّ مُلِمَّةٍ يَهُونُ عَلَيْنَا وَقَعْمَا أَيْنَ أُرْسِلَا	30
عَسَى اللَّهُ يُبَيِّتُهُمْ لَنَا وَيُذَيِّبُهُمْ بِأَعْظَمِ مُلْكٍ مِثْلَهُ لَنْ يُحْصَلَا	31

24. Onun vefatından sonra düşmanları heveslenmesin zira onun oğulları şeref ve yüceliğın sevincidir.

25. Onun oğulları, onların oğulları ve onun kardeşleri selamette olurlarsa, bela ve felaket düşmanadır.
26. (Onlar) aslı tertemiz bir ağaçtan yetişmiş olan dallardır, böylece dallarında hüküm ve mülk meyvelerini vermiştir.
27. (Onlar) teşbihden yüce olan emirlerdir, onların evvelki kisralardan başka benzerleri de olmamıştır.
28. (Onlar) benim ihtiyacımın karşılanması için ümit bağladığım dolunaylardır, benim eksiğimin derdi ne ki onlar sayesinde tamamlanmasın.

29. Özellikle de Abdülmecid'in babası, o güvende iken hüküm için hiçbir şey kesintiye uğramaz.
30. O varken nereden gelirse gelsin bütün felaketlerin ortaya çıkması bizim için önemsiz olur.
31. Umulur ki Allah onları bizim için benzeri elde edilemeyecek en büyük mülkle devamlı ve kalıcı kılar.

32. أَمْوَلَايَ صَبْرًا إِنَّهَا لَمْصِيبَةٌ وَرَزَاءُ حَكِي فِي ثِقَلِهِ رَزَاءُ كَرْبَلَا

33. فَلَا شَلَّتِ الْأَيَّامُ مِنْكَ يَدَ الْعَطَا وَلَا أَخْرَقَتْ مِنْكَ الْحَشَا لَوْعَةُ الْقَلَى

34. وَلَا زَلْتُ فِي نُعْمَاكَ حَيْرٍ مُؤَخِّجٍ لِمَوْتِ أَمِينٍ قَدْ جَرَى مَدْمَعُ الْغَلَا

32. Ey efendim sabredin, o şüphesiz ağırlıkta Kербela musibetine benzeyen bir musibet ve felakettir.
33. Günler senin ihsan elini felce uğratmasın ve öfke ateşi senin ciğerini yakmasın.
34. Ben de senin (ihsanından kaynaklanan) mutluluk içinde en hayırlı tarih düşücü olarak (ve şöyle diyerek) kalıcı olayım: Emin Paşa'nın ölümünden dolayı yüceliklerin göz pınarı aktı.

Osman Bektaş, Muhammed Emin Paşa için söylediği mersiye üç bölüm halinde oluşturmuş, birinci bölümde sevilen valinin kaybedilmesinden dolayı duyulan derin üzüntü dile getirilmiş ve kaybedilen kişinin üstün vasıfları sıralanmıştır ki bu bölüm mersiye'nin asıl bölümüdür. İkinci bölümde kaybedilen kişinin arkasında bıraktığı ailesinin, onu cömertlikte aratmayacağı ana fikrini taşıyan bir medih ve son bölümde geride kalanlara sabır tavsiyesi ve dua yer almaktadır.

2.3. Süleyman ve Muhammed Paşaların Annelerine Mersiye

Osman Bektaş, Süleyman ve Muhammed Paşa'nın babaları Emin Paşa'ya mersiye yazdığı gibi onların annesi Halime Hanım'a da mersiye yazmıştır. Elli yedi beyitlik mersiyede klasik Arap şiirinin üslubuna uygun olarak ilk yirmi beş beyitte kaybedilen değerli insanın arkasından duyulan derin üzüntü bütün açıklığıyla ve dikkat çekici bir şekilde aktarılmakta diğer beyitlerde ise kaybedilen annenin üstün vasıfları sayılmakta ve bu önemli kayıptan dolayı Celiloğullarına sabır temennisinde bulunmaktadır (es-Sâdânî, 1996, 177-180): [Hafif]

1. مَنْ لَصَبَّ عَنِ الْهُوَى فِي اشْتِغَالِ وَوَلَبَّتْ مِنْ الْجَوَى فِي اشْتِغَالِ

2. وَوَلَجِسِمٍ مِنْ الصَّنَى فِي سَقَامٍ وَوَلَبَّالٍ مِنْ الْعَنَا فِي وَبَالٍ

3. وَوَلِظَرَفٍ مِنْ الْأَسَى فِي سُهَادٍ وَوَلِدَمَعٍ مِنْ الْبُكََا فِي الْهَمَالِ

4. وَوَلِوَجْدٍ مِنْ الْقَلَى فِي مَقَامٍ وَوَلِصَبْرٍ مِنْ الْبَلَا فِي اِرْتِحَالِ

5. جَلَّ مِنْ فَادِحِ عَلَى النَّاسِ طَرًّا وَمُصَابٍ مُزْلَزِلٍ لِلْجَبَالِ

6. وَوَهُومٍ مَجْلُوبَةٍ مِنْ سُمُومٍ وَوَعُومٍ مَجْبُوبَةٍ بِنِكَالِ

7. كَيْفَ يَهْنِي طَيْبُ الْمَنَامِ حَزِينًا حَالُهُ طُولُ عُمُرِهِ غَيْرُ حَالِي

8. كَيْفَ يَلْتَدُّ بِالطَّعَامِ كَيْبُ شَرْبُهُ مَاءٌ مَدْمَعٍ هَطَالِ

9. أَيُّ عُذْرٍ لِمَنْ يَبِيْتُ خَلِيًّا مِنْ جَوَى نَارِ قَلْبِهِ غَيْرُ صَالِي

10. وَوَلِمَنْ قَلْبُهُ عَنْ الرُّزْءِ سَالٍ وَوَلِمَنْ لَمْ يَكُنْ لِأَحْشَاهُ سَالِي

11	حَلِّ يَا حِلُّ دَا أَمَامَ فَعَلِي قَدْ تَخَلَّى عَنِ الْقُلُوبِ الْحَوَالِي
12	لَا يُبَالِي بِقَوْلِ حَبِّ مُحِبِّ بِمَلَامٍ وَلَا يَمُّ قَالَ قَالِي
13	كَيْفَ يُلْحَى عَلَى الْبُكَاءِ النَّازِحِ الِ شَاكِلِ أَوْ يَشْتَهِي لِقَا الْعُدَالِ
14	أَيْنَ قَلْبُ الْمَمْلُوءِ يَا فَارِعَ الْبَا لِ وَقَلْبُ الْحَلِيِّ مِنَ بَلْبَالِ
15	إِنَّ عَيْبِي لِمَا أُصِيبْتُ بِهِ قَرَّ حَى وَدَفَعِي لِمَا جَرَى فِي أَهْلَالِ
16	وَفُقَادِي لِمَا رَزَيْتُ كَحَيْبِ وَحَشَائِي لِمَا انْسَلَى فِي انْسِلَالِ
17	آه وَ حَسْرَتَاهُ مِنْ عَظْمِ كَرْبِ صِرْتُ مِنْ حَرِّ نَارِهِ فِي اشْتِعَالِ
18	آه وَ حَسْرَتَاهُ مِنْ نَارِ وَجِدِ ذَابَ كَبِدِي مِنْهَا وَشَابَ قَدَالِي
19	آه وَ حَسْرَتَاهُ إِنْ كَانَ يَشْفِي آه قَلْبِي كَأَبِي وَاعْتِلَالِي
20	بَانَ صَبْرِي وَبَانَ هَيْبِي وَعَيْبِي فَكُرُوبِي أَكْلِي وَشُرْبِي نَكَالِي
21	وَجُفُونِي جَفُونٌ طِيبَ رُقَادِي وَقَوَامِي إِنْخَى وَجِسْمِي بَالِي
22	فَلَوْجِدِي أَبْرُزْتُ مِنْ طَيِّ فِكْرِي نَاشِرَاتِ الْأَوْجَاعِ وَالْأَوْجَالِ
23	وَلَوْجِدِي شَخْصَانِ عَيْبِي قَالَا حِينَ بَلَّتْ مَدَامِعِي سِرْبَالِي
24	لَسْتُ بِمَنْ تَسَلُّو حَفِ اللَّهِ فِينَا قَدْ عَرَفْنَا بِلِجَّةِ الْإِعْوَالِ
25	قُلْتُ قَرًّا أَوْ لَا تَقْرًا فَعُدْرِي وَاضِحٌ فَيْكُمَا لَدَى الْعُدَالِ

1. Aşkından dolayı meşguliyet içinde olanın ve kara sevdadan ötürü yanan kalbin halinden kim anlar?

2. Zayıfluktan hasta olan bedene ve yorgunluktan, kötü bir durumda olan akla kim yetişir?

3. Elemden uykusuz kalan gözü ve ağlamaktan sel olan gözyaşını kim görür?

4. Bir yerde yanan gönle kim bakar ve beladan dolayı giden sabrı kim getirir?

5. İnsanlara büyük bir ağırlık ve dağları sarsan musibet toptan geldi.

6. Zehirden elde edilmiş gamlar ve cezalarla yoğrulmuş kederler (geldi).

7. Ömrü boyunca durumu hiç iyi olmamış hüznü bir kişiye tatlı uyku nasıl güzel gelsin?

8. İçeceği sağanak gözyaşı suyu olan kederli kişi yemekten nasıl zevk alsın?

9. Kalbi muhabbet ateşinden mahrum olarak geceleyen kişi için hangi bahane vardır?

10. Kalbi, felaketi unutan ve ciğerini parçalamayan kişi için (ya hangi özür vardır)?

11. Ey dostum! Bu azarlamayı bırak zira kalbim boş kalplerden vazgeçti.

12. Seven kişinin sevgilisinin kınama sözüne ve çokça kınayan kınayıcıya aldırmanın (boş kalplerden vazgeçti)

13. Yakınını kaybetmiş bir garip nasıl kınanır veya o kınayıcılarla karşılaşmayı nasıl arzular.

14. Ey tasarsız kişi! Dolu kalp nerede ve endişeden dolayı sevgi bulundurmamış kalp nerede?

15. Gözüme yara isabet etmesinden ve gözyaşımın akmasından dolayı gözüm sağanak sağanak yağmaktadır.

16. Gönüm kaybettiğim şeyden dolayı kederlidir ve ciğerim eridiğinde vereme tutulmuştur.

17. Âh! Vah üzüntümün büyüklüğünden kaynaklanan hasretime, ateşinin hararetinden dolayı alev almaya başladım.

18. Âh! Vah aşk ateşinden kaynaklanan hasretime, ciğerim onun yüzünden eridi ve başım onun sebebiyle ağardı.

19. Âh! Vah hasretime, keşke kalbimin ah vah etmesi kederime ve hastalığıma şifa verse.

20. Sabrım uzaklaştı, derdim ve kederim ortaya çıktı, artık üzüntülerim hem yemem, hem içmem hem de cezam oldu.

21. Göz kapaklarım tatlı uykudan uzaklaştı, boyum eğrildi ve bedenim yıprandı.

22. Aşkımdan dolayı, fikrimin katmanlarından acıları ve korkuları yayanları (sözleri, beyitleri) açığa çıkardım.

23. Aşkımdan dolayı, gözyaşlarım elbisemi ıslattığında gözlerimin siyahı bana dedi ki:

24. "Sen teselli bulacak olanlardan değilsin, bizim hakkımızda Allah'tan kork, biz gözyaşı denizinde boğulduk."

25. Ben de dedim ki: "Sevinin ya da sevinmeyin, benim sizin hakkınızda kınayıcılar indindeki mazeretim açıktır."

Mersiyenin baş tarafına koyduğu yukarıdaki beyitlerle şair kendisine sürekli ihsanda bulunan ve bundan dolayı derin sevgi ve saygısını kazanmış olan değerli hanımefendinin vefatı dolayısıyla duyduğu derin üzüntüyü biraz da afif gazel teması içeren beyitlerle ortaya koymaktadır.

Yukarıda yer alan uzun mukaddimeden sonra şair, mersiyenin ağıt yakma bölümüne geçişte aslında kaybedilen hanımın arkasından duyduğu hüznü onun ailesinin hüznülenmesine bağlayarak hüsnü't-ta'lıl yapmakta ve böylece tahallusun güzel bir örneğini vermektedir.

26 مَا شَجَانِي هَجْرُ الْحَبِيبِ وَلَا فِ قَدْ قَرِينِ وَلَا تَغْيِيرُ حَالِي

27 بَلْ شَجَانِي مُصَابُ آلِ أَمِينِ إِذْ أُصِيبُوا بِكَسْفِ شَمْسِ الْمَعَالِي

26. Sevilen kişinin ayrılması, bir yakının kaybedilmesi ve halimin değişmesi beni üzmedi.

27. Bilakis Emin ailesinin musibete uğraması beni üzdü, çünkü şeref güneşinin tutulmasıyla musibete uğradılar.

Yukarıdaki tahallustan sonra Osman Bektaş mersiyenin ana bölümünü teşkil eden şu beyitlere geçmektedir.

28 شَمْسٌ مَجْدٍ غَابَتْ فَمِنْ بَعْدِهَا الْأَيَّامُ مُمْ أَمَسَتْ عَلَى الْأَنَامِ لِيَالِي

29 لَبِسَتْ أَسْوَدًا عَلَيْهَا الْمَعَالِي وَسَقَتْ بِالرَّمَادِ رِيحُ الشَّمَالِ

30 وَبَدَتْ أَنْجُمُ الْجَوَارِي لَمَّا أَظْلَمَ الْأُفُقُ مِنْ حُدُورِ الْحِجَالِ

31 لَا طِمَاطٍ الْخُدُودِ يَنْتُرُنْ دَمْعًا فِي اللَّيَالِي مُنْظَمًا كَاللَّيَالِي

32 نَاشِرَاتِ الشُّعُورِ يَنْدُبْنَ حُزْنًا طَاوِيَاتِ الْحُشَا عَلَى الْأَوْجَالِ

33 صَارِحَاتِ يَصْحَنَ مَنْ لِلْأَيَّامِ يَا مَالِ الرَّجَاءِ وَالْأَمَالِ

34 يَا مَلَاذَ الْفُصَادِ مَنْ لِلْيَتَامَى وَقَضَاءِ الْحَاجَاتِ وَالْأَشْعَالِ

35 مَنْ لِدْفَعِ الْأَضْرَارِ يُرْجَى سِوَاهَا وَلِكَنْتُمْ الْأَسْرَارِ وَقْتِ الْجِدَالِ

36 مَنْ سِوَاهَا لِلنَّاسِ بِالْخَيْرِ يَسْعَى بَعْدَهَا أَوْ يَجُودُ قَبْلَ السُّؤَالِ

37 مَنْ سِوَاهَا هُمْ يَكُونُ كَفِيْلًا وَافِيًا وَعَدَهُمْ بَعِيرٍ مِطَالِ

38 مَنْ سِوَاهَا يُسَدِّدُ الرَّأْيَ أَوْ يَسُدُّ تَنْبِطُ الْحُكْمِ فِي الْأُمُورِ الْعِصَالِ

39 مَنْ سِوَاهَا أَبَادَ فِي عَمَلِ الْحَيِّ رَاتِ أَمْوَالُهُ وَبَدَلِ التَّوَالِ

40 مَنْ يُصَاهِي كَمَاهَا وَهِيَ أُمَّ الْوُزْرَاءِ الْعِظَامِ أَهْلِ الْكَمَالِ

28. Şeref güneşi battı böylece ondan sonra gündüzler insanlar üzerine gece oldu.

29. Yücelikler üzerine karalar giydi ve kuzey rüzgârı külleri savurdu.

30. Ufuk karardığında gezinen yıldızlar perdelerin arkasından göründü

31. Geceler boyu yanaklarına vurarak ve inciler gibi dizilmiş gözyaşları dökerek (göründüler).

32. Hüznle ağıt yakarak saçlarını dağıtarak ve iç organları korkuyla yoğrulmuş olarak (göründüler).

33. 'Bekârlara kim bakacak? Ey dileklerin ve emellerin mercii! diye haykırıp feryat ederek (göründüler)
34. Ey kendine yönelenlerin sığınağı, yetimlere kim bakacak, ihtiyaçları ve meşgaleleri kim giderecek?
35. Zararların def'i ve savaş zamanı sırların saklanması kendisinden başka kimden beklenecek?
36. Ondan sonra kendisinden başka kim insanlar için hayra koşacak veya istenmeden önce kim cömertlik yapacak?
37. Onun dışında kim, onlara kefil olacak ve geciktirmeksizin onlara olan ahde vefa gösterecek?
38. Ondan başka kim sağlam görüş ortaya koyacak veya girift işler hakkında hüküm ortaya koyacak?
39. Ondan başka kim hayır işlerinde ve kazancını bolca harcamada malını tüketecek?
40. O, kemal sahibi büyük vezirlerin annesi iken mükemmellikte kim ona benzeyebilir?

Osman Bektaş yukarıdaki beyitlerde teşhis sanatını kullanarak kendi feryadını havanın kararması ile ortaya çıkan yıldızların dilinden ifade etmektedir. Aşağıdaki beyitlerde ise bizzat birinci tekil şahıs kipi kullanarak Halime Hanım'ın kaybedilmesinden dolayı duyduğu büyük hüznü, güzel ifadelerle dile getirmektedir.

41	آه يا حسرتي ويا طول حُزني	آه يا كسرتي ويا سوء حالي
42	آه يا ذلتي ليعد اضطباري	آه يا خذلتي ليقرب زوالي
43	هَفَفَ قلبي من للأزامل والأأي	تَمَامَ من بعدها ومن للرجال
44	هَفَفَ قلبي من يكشف الضيم عنا	بعدها أو يحل عقد عقال
45	حق لي أبنكها دمًا لا دموعًا	وأشق الفرداد لا سربالي
46	وأطيل البكا عليها وأزيتها	بأشعاري الحسان العوالي
47	لَوْ قَدَرْنَا عَلَى الفداء قَدِينَا	هَا بِأرواحنا وبالأموال
48	وشريننا من قبلها جرع الموم	تِ سُمومًا من كفف ساقبي الوبال
49	يا لها من مصيبة كست الأيأ	مَ كَرَبًا حَتَّى عَدَتْ كَالْيَابِي
50	يا لها من رزية عمت القد	بِ حَبَالًا لَوْ أَنَّ قلبي حالي
51	يا لها محنة وم ينح منها	أَحَدًا من نساينا والرجال
52	يا لها من مصائب ورزايا	وَدَوَاهِ قَلِيلَةَ الأمثال
53	فإلى الله مُشْتَكَاَنَا وَمَا نَدُ	مِن كَثْرَةِ العنا والوبال

41. Vah! Hasretim ve hüznümün uzunluğu! Vah bozgunum ve kötü durumum!
42. Vah! Sabırdan uzak oluşumdan dolayı acizliğim! Vah yok oluşumun yakınlığından dolayı hayal kırıklığım!
43. Kalbim hüznünlendi, ondan sonra dullar, yetimler ve adamlar için kim yardım edecek?
44. Kalbim tasalandı, ondan sonra bizden zararı kim giderecek veya ayağımdaki bağıın düğümünü kim çözecek?
45. Onun için gözyaşı dökmem değil kan ağlamam, elbisemi değil kalbimi parçalamam bana vacip oldu.
46. Onun için ağlamayı çoğaltmam, güzel ve değerli şiirlerimle ona ağıt yakmam (bana vacip oldu).
47. Eğer feda etmek elimizden gelseydi biz onun için canlarımızı ve mallarımızı feda ederdik.
48. (Eğer elimizden gelseydi) Ondan önce kötü akıbet sakisinin elinden zehirli ölüm yudumlarını içerdik.
49. Günlere, onları gecelere dönüştürecek kadar acı giydiren ne büyük bir musibettir o.
50. Kalbe deliliği yayan ne büyük afeftir o. Keşke kalbim boş olsaydı.
51. Kadınlarımızdan ve erkeklerimizden hiç kimsenin kendisinden kurtulamadığı ne büyük bir sıkıntıdır o.
52. Emsali az görülen ne büyük bir musibet, afet ve felakettir o.
53. Biz şikâyetimizi ve karşılaştığımız zorluk ve yükün çokluğunu Allah'a iletiriz.

Osman Bektaş mersiyesinin ana bölümü olan ikinci bölümünde ölen kişinin ardından duyulan acıyı daha sesli olarak dile getirmekte, onun üstün vasıflarını sıralamakta, arkasında bıraktığı akrabaların ve önceden himayesinde bulundurduğu kişilerin haline yanmaktadır. Şu beyitler ise mersiyesinin son bölümünü oluşturmaktadır:

54	يَا	بُحُورَ	النَّدَى	وَأَهْلَ	الْمَعَالِي	وَالْعَوَالِي	وَيَا	بُدُورَ	الْكَمَالِ
55	أَجْمَلُوا	الصَّبْرَ	آلَ	بَيْتِ	أَمِينِ	إِنَّمَا	الْأَجْرُ	فِيهِ	لِلْإِحْمَالِ
56	أَحْسَنَ	اللَّهِ	رُزُقَكُمْ	وَعَزَّكُمْ	وَجَزَّكُمْ	حَيْرًا	بِحُسْنِ	الْفِعَالِ	
57	لَا	بَرِحْتُمْ	بِرِفْعَةٍ	وَمَعَالٍ	وَأَمَانٍ	وَعِزَّةٍ	وَجَلَالٍ		

54. Ey cömertlik denizleri, yücelik ehli ve kemal dolunayları!

55. Ey Emîn ailesi! Güzel sabır gösterin. Zira mükâfatın tümü ondadır.

56. Allah sizin üzüntünüzü kaldırsın, içinizi rahatlatсын ve en güzel şekilde mükâfatınızı versin.

57. (Ey Emîn ailesi) yücelik, şeref, güvenlik, izzet ve ihtişam içinde kalasınız.

Osman Bektaş yukarıdaki beyitlerle mersiyesini müteveffanın ailesine sabır tavsiyesi ve dua ile bitirmektedir ki bu da hüsn-i hâtimenin bir örneğidir.

Osman Bektaş Halime Hanım'ı vefatından dolayı yazdığı yukarıdaki mersiyede de klasik Arap şiiri mersiyelerindeki üslubu ustalıklı kullanmakta, ifadelerindeki güzellik şiirdeki ustalığını göstermektedir.

Sonuç

Arap şiirinde mersiye diğer kültürlerde olduğu gibi önemli bir yere sahiptir. Mersiyesinin kendine özgü bir yapısı bulunmaktadır. Kendisi için mersiye yazılan kişinin sosyal statüsü, yaşı, hatta cinsiyeti mersiyesinin içeriğinin şekillenmesinde etkili olmaktadır.

Osman Bektaş'ın divanında yer alan üç mersiye incelendiğinde üçünün de farklı etkilerle oluşturulduğu görülmektedir. Hz. Hüseyin ve maiyetindeki pek çok kişinin Kербela'da şehit edilmesinde daha çok dini duygular ön planda tutulmakta, onlara bu muameleyi reva görenlere bu mersiye şiirinde beddua ve hakarete varan ifadelerle hitap edilmektedir. Şair, Muhammed Emin Paşa'ya yazdığı mersiyede onun idareci vasfını ön planda tutarak kaybından dolayı duyulan üzüntüyü aktarmakta, Halime Hanım'ın vefatı dolayısıyla yazdığı mersiyede ise duygu yoğunluğunu artırmakta ve yaşarken iyilik ve ihsanlarıyla mutlu ettiği insanların, vefatından sonra hissettikleri hüznü, dolayısıyla kendi hüznünü ifade etmektedir.

Osman Bektaş'ın yukarıda özelliklerinden bahsedilen mersiyesi hem şekil ve üslup yönünden, hem de muhtevası yönünden klasik Arap şiirindeki örneklerine uygun kaliteli birer şiir niteliğindedir.

KAYNAKÇA

- Algül, Hüseyin (1991). *İslâm Tarihi*. İstanbul: Gonca Yayınevi.
- ed-Diveci, Saîd (2001). *Târîhu'l-Mevsil*. Irak: Mecme'ul 'İlmi'l-'Irâkî.
- el-Ferâhidî, el-Halil b. Ahmed (tsz). *Kitâbu'l-'Ayn*. thk. Mehdi el-Mahzûmî, İbrahim es-Sâmerrâî. Beyrut: Dâru ve Mektebetu'l-Hilâl.
- el-Hamevî, Yakût b. Abdillâh, Şihâbuddin Ebû Abdillâh (1995). *Mu'cemu'l-Buldân*. Beyrut: Dâru Şâdir.
- İbn Manzûr, Cemaluddin (1993). *Lisânu'l-'Arab*. 3. bs. Beyrut: Dâru Sâdir.
- Karaman, Hayrettin vd. (2007). *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- el-Kayrevânî, İbn Raşîk Ebû Ali el-Hasen el-Ezdi (1981). *el-'Umde fi Mehâsini's-Şi'r ve Âdâbihî*. thk. Muhammed Muhyiddin Abdülhamid, 5.bs., Beyrut: Dâru'l-Cil.
- el-Şurayşî, Rıza Muhsin (1981). *el-Muvaşşahâtu'l-'Irâkiyye Munzu Neş'etihâ ilâ Nihâyeti'l-Şarnî't-Tâsi'a 'Aşer*. Irak: Dâru'r-Raşid li'n-Neşr.
- el-Mevsilî, Osman Bektaş (h.14. Asır), *Dîvânü Osman Bektâş el-Mevsilî*. (Yazma nüsha), Riyad: Kral Suud Üniversitesi, no: 5-811.
- el-Murâdî, Ebu'l-Faql Muhammed Halil b. Ali (1988). *Silkud'-Durer fi A'yâni'l-Karnî's-Şaniye Aşer*. 3.bs., Beyrut: Dâru's-Şekâfeti İbn Hazm.
- es-Sâdânî, Ahmed Huseyn Muhammed (1996). *Dîvânü Osman Bektâş el-Mevsilî el-Muteveffâ Sene 1222 Cem' ve Tahkîk ve Dirâse*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Musul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Musul.
- Şâig, Süleyman (1923). *Târîhu'l-Mevsil*. Mısır: Matbaatu's-Selefiyye.
- es-Suyûtî, Celaluddin Abdurrahman b. Ebî Bekr (2013). *Târîhu'l-Hulefâ*. 2. bs., Katar: Vizâratu'l-Evkâf ve's-Şuûni'l-İslâmiyye.
- es-Suyûtî, Celaluddin Abdurrahman b. Ebî Bekr (tsz). *ed-Durru'l-Munteşira fi'l-Ehâdîşi'l-Müştehirâ*. thk. Muhammed b. Lutfî eş-Şabbâg, Riyad: 'Imâdetu Şuûni'l-Mektebât.
- Toprak, M. Faruk (2014). *Endülü's Şiirinde Mersiye*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Toprak, M. Faruk (2004). Mersiye. *DİA*, (c.XXIX, s.215), Ankara: TDV.
- İnternet Kaynakları**
- <https://www.isalna.com/129741/>, 12.05.2018.
- <https://www.yahosein.com/vb/showthread.php?t=24549>, 23.05.2019.